

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ КОНСУЛЬТАТИВНА МІСІЯ ЄС В УКРАЇНІ НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ ГС «ЦЕНТР ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ
КОРУПЦІЇ»

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 9–10 грудня 2021 року)

Присвячено Міжнародному дню боротьби з корупцією

УДК 328.185
Р311

Редакційна колегія:

Черней В. В., ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Гусарев С. Д., перший проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Шахун В. І., голова Координаційного бюро з проблем кримінології НАПрН України, дійсний член (академік) НАПрН України, віцепрезидент Академії наук вищої освіти України, голова Київського міського осередку ВГО «Асоціація кримінального права України», доктор юридичних наук, професор; **Стрільців О. М.**, уповноважений з антикорупційної діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Корольчук В. В., провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 26 листопада 2021 року (протокол № 3)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їх якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори

Р311 **Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі** [Текст] : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 496 с.

УДК 328.185

© Національна академія внутрішніх справ, 2021

Тимошенко Віра Іванівна,

головний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

МІЖНАРОДНА КОРУПЦІЯ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Проблема корупції привернула увагу міжнародного співтовариства ще наприкінці 90-х років XX століття, у результаті чого було прийнято ряд документів на рівні ООН та Ради Європи. Зокрема, 27 січня 1999 року прийнято Конвенцію Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію, у якій сказано, що корупція загрожує наступним цінностям: верховенству закону; демократії; правам людини; підриває принципи належного державного управління, рівності та соціальної справедливості; перешкоджає конкуренції; ускладнює економічний розвиток; загрожує стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства [1]. У Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, прийнятій

31 жовтня 2003 р., констатовано: «корупція вже не є локальною проблемою, а перетворилася на транснаціональне явище, яке зачіпає суспільство та економіку всіх країн» [2]. На сьогоднішній день Конвенція є основним комплексним міжнародно-правовим актом, який регулює питання протидії корупції в державах – членах ООН.

На особливу увагу заслуговує глава 3 Конвенції, яка називає види кримінальних діянь корупційного характеру. Такими визнаються: підкуп національних публічних посадових осіб; підкуп іноземних публічних посадових осіб та посадових осіб громадських міжнародних організацій; розкрадання, неправомірне присвоєння чи інше нецільове використання майна публічною посадовою особою; зловживання впливом у корисливих цілях; зловживання службовим становищем; незаконне збагачення; підкуп у приватному секторі; розкрадання майна у приватному секторі; відмивання доходів від злочинів; приховування; перешкоджання здійсненню правосуддя.

Як бачимо, міжнародне співтовариство не звужує зміст корупції до хабарництва посадових осіб та чиновників, а розширює її розуміння. Корупцією визнається також законна, правомірна службова поведінка посадових осіб, якщо вона була зумовлена отриманими або обіцяними подарунками [3].

Сьогодні країни світу включені до глобальної світової системи, пов'язаної єдиною інформаційною мережею, транспортними та іншими комунікаціями, фактично єдиною системою фінансових інститутів. Це кардинально змінює становище кожної країни у світі. Водночас і корупція стає фактором, який істотно впливає на глобальні процеси. Її прояви, навіть на національному рівні, порушують права людини та впливають на світові економічні, соціальні та політичні трансформації. Як наслідок – поява нових різновидів корупції – транснаціональної та міжнародної, що мають неабияку небезпеку для всього людства. Термін «транснаціональна корупція» означає, що вона не обмежується кордонами однієї держави. Злочинні зв'язки поширюються й на інші держави. У результаті корупція є загрозою для ряду держав, вона набуває міжнародного характеру. Міжнародна корупція має наднаціональний характер і виявляється в різних формах, наприклад: спільна діяльність у сфері державних закупівель на взаємовигідній основі; підкуп посадових осіб іноземних держав при проведенні міжнародних ділових операцій; приховування капіталів, що отримані злочинним шляхом тощо. Можливість покращення власного добробуту (отримання пільг, зниження податкового навантаження і т. ін.) шляхом підкупу держави є сьогодні чинником такої корупції.

Глобалізація створює унікальні можливості для суспільного розвитку та соціальних комунікацій. Водночас глобалізація загострює конкуренцію не тільки на геополітичній, а й на економічній арені. Не завжди така конкуренція ведеться чесними шляхами. Безперервна боротьба за джерела дешевих ресурсів та нові ринки збуту часто супроводжується підкупом високопосадовців, отриманням неправомірної вигоди, створенням тіньових схем за участю представників істеблішменту. Потужні транснаціональні корпорації, розширюючи географію ведення свого бізнесу за кордоном, стали пропонувати та давати представникам влади хабарі за прийняття рішень, що дають переваги та вигоди на ринках. Сьогодні прояви корупції на міжнародному рівні пов'язані з величезними активами та значною часткою державних ресурсів, що ставить під загрозу не лише окремі галузі, а й перспективи економічного розвитку цілих країн. Глобалізація призводить до безперешкодного поширення корупції в багатьох країнах, а також негативно впливає на ряд сфер суспільного життя. Лібералізація, денационалізація та розширення зовнішньоекономічних зв'язків є сприятливим ґрунтом для необмеженого обороту фінансів, інших ресурсів, а разом з тим і поширення корупційних схем, незаконного збагачення, міжнародного хабарництва.

Хабарництво тісно пов'язане з іншими корупційними злочинами, зокрема з відмиванням грошей, під яким розуміється приховування та інші маніпуляції з фінансовими ресурсами, володіння активами, їх переміщення та контроль над ними. Відмивання грошей можна розглядати як одну з останніх ланок ланцюга корупційних діянь, що спрямована на мінімізацію можливостей розкриття корупційних злочинів (фактів отримання хабарів, казнокрадства тощо), а також на «замітання слідів» шляхом розриву безпосереднього зв'язку між злодіями, чиновниками та політиками з одного боку та незаконно одержаними ними коштами – з іншого [4].

Особливо небезпечна корупція в органах влади. Будучи живильним середовищем для організованої злочинності, міжнародного тероризму та наркоторгівлі, така корупція знижує авторитет держави на міжнародній арені та підриває довіру громадськості до влади. Якість державного управління

загалом падає, соціальна напруга збільшується, чим створюються підстави для повстань і революцій, ставиться під загрозу цілісність і саме існування держави. Корупція в органах влади є істотною перешкодою для утвердження цінностей глобалізації. Будь-які переваги та досягнення глобалізації легко знищуються при неправильному розподілі ресурсів та матеріальних засобів, що характерно для держав з корумпованою владою.

Рівень корупції у державах може залежати від політичного режиму. Як правило, більшість авторитарних та тоталітарних режимів корумповано. Соціально-економічною та політичною основою міжнародної корупції у країнах, що трансформуються, служить активне включення державної бюрократії та мафіозних структур у процес роздержавлення та приватизації власності у перехідний період. Саме за умов економічного хаосу корупціонери збагачуються як за рахунок держави, так і за рахунок свого народу, та намагаються поширити свій вплив на інші народи. Міжнародна корупція стає потужним чинником зубожіння людей у всьому світі. Нею не тільки присвоюється величезна частина національного надбання, а й присвоєне вивозиться переважно за кордон, не інвестується у розвиток вітчизняної економіки. Тим самим множитья пограбування населення. За даними Всесвітнього економічного форуму, щорічні втрати, пов'язані з корупцією, становлять не менше 2,6 трлн дол. США, або 5 відсотків світового валового внутрішнього продукту [5].

За умов глобалізації у сфері протидії корупції постають питання: якою має бути концепція протидії корупції у ситуації протистояння на наднаціональному рівні держав і транснаціональних компаній, що захоплюють дедалі більше ресурсів; яким чином запобігти залученню транснаціональних корпорацій до корупційних діянь, але водночас сприяти їхній інвестиційній діяльності; як перешкодити відмиванню коштів, одержаних у результаті корупційної діяльності, зберігаючи при цьому стабільність світової банківської системи, заснованої на принципах конфіденційності та створення клієнтам комфортних умов для збереження заощаджень [6].

У глобалізованому світі, де суспільні відносини постійно ускладнюються і до них залучаються нові суб'єкти, назріла необхідність коригувати зусилля світової спільноти щодо протидії корупції. Нині на перший план виходить завдання розробки світової узгодженої антикорупційної стратегії, яка працюватиме на всіх рівнях державного управління – від низового до вищих ешелонів влади. Організувати ефективне виконання державної політики протидії

корупції в умовах глобалізації та динамічних змін загальносвітового порядку неможливо без науково вивіреної політичної стратегії та знання відповідних міжнародних правових стандартів, без тісної взаємодії національних правоохоронних органів та інститутів громадянського суспільства з відповідними зовнішніми та інформаційними, інформаційно-аналітичними установами.

На практиці для підвищення якості міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією актуальним завданням стає створення системи виявлення корупції та виміру її рівня в державах.

У боротьбі з міжнародною корупцією за умов глобалізації завданням є також удосконалення національного законодавства відповідно з принципами демократії та загальнолюдськими цінностями. Однією з головних перешкод на шляху міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією є неповна реалізація положень міжнародних документів. Уповільнена імплементація таких положень пов'язана не стільки з об'єктивними економічними та соціально-культурними передумовами, скільки з відсутністю політичної волі у державних лідерів, необхідної для здійснення комплексної багатофакторної антикорупційної політики.

Джерела міжнародної корупції можуть коренитися в історії та культурі народів трансформаційного суспільства. Надмірна довірливість народу до свого уряду може породити несправедливість і нерівномірність у розподілі суспільних благ, особливо під час укладання міжнародних контрактів за ключовими позиціями чи ресурсами країни. Періодична змінюваність органів влади шляхом демократичних виборів є хорошим профілактичним засобом проти корупції.

Міжнародна корупція не може зникнути сама собою лише завдяки бажанню влади, яка стала на шлях реформ, або завдяки прискоренню економічного зростання. Якщо чиновники мають можливість чинити свавілля, стимули до корупції залишаються. Це особливо згубно позначається на ситуації у нових суверенних державах, що виникли на політичній карті світу. Для ефективної протидії корупції реформатори покликані вживати конкретних заходів щодо притягнення до відповідальності та покарання всіх корупціонерів, незалежно від їх статусу.

Список використаних джерел

1. Конвенция об уголовной ответственности за коррупцию / Принята 27 января 1999 г. Совет Европы. Страсбург. URL.: <https://rm.coe.int/168007f58c>.
2. Конвенция Организации Объединенных Наций против коррупции / Принята Резолюцией 58/4 на 51-м пленарном заседании 58-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН 31 октября 2003 г. URL.: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml.
3. Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка / Принят Резолюцией 34/169 Генеральной Ассамблеи ООН 17 дек. 1979 г. Ст. 7. URL.: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/code_of_conduct.shtml.
4. Гуржий Т.А. Коррупция как феномен мировой глобализации. URL.: <https://cyberleninka.ru/article/n/korrupsiya-kak-frovoy-globalizatsii>.
5. В результате коррупции мировая экономика каждый год теряет 2,6 трлн долларов. URL.: <https://news.un.org/ru/story/2018/12/1344641>.
6. Руденко В.В. Противодействие коррупции в условиях глобализации. URL.: <https://cyberleninka.ru/article/n/protivodei-stvie-korrupsi-v-usloviyah-globalizatsii>.